

PEDAGOGIK QOBILIYATNING O'QITUVCHI KASBIY FAOLIYATI SAMARADORLIGIDAGI O'RNI

Toshtemirov Muhammad

Hamid Olimjon va Zulfiya nomidagi ijod maktabi o'qituvchisi

Xasanboyeva Zarina

Hamid Olimjon va Zulfiya nomidagi ijod maktabi o'quvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada pedagogik qobiliyatning o'qituvchi kasbiy faoliyatini samarali tashkil etishdagi o'rni nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Ta'lim mazmunining yangilanib borishi sharoitida pedagogdan faqat o'quv dasturini amalga oshirish emas, balki o'quvchilarning ichki salohiyatini yuzaga chiqarish, ularni ta'lim jarayoniga faol jalb etish, zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish va muntazam ravishda o'z ustida ishlash talab etilishi asoslanadi. Tadqiqotda pedagogning kasbiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi tashqi va ichki omillar, ilmiy-metodik kuzatuvning ahamiyati, o'z-o'zini bilish, o'zini dasturlash, o'zini harakatga undash hamda o'zini baholash kabi kasbiy o'zini rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilindi. Tahlil natijasida pedagogik qobiliyatning kasbiy mahorat, metodik tayyorgarlik va uzluksiz o'z-o'zini rivojlantirish bilan uzviy bog'liqligi ko'rsatildi.

Kalit so'zlar: pedagogik qobiliyat, pedagogik faoliyat, kasbiy kompetentlik, kasbiy rivojlanish, ilmiy-metodik kuzatuv, o'z-o'zini rivojlantirish, pedagogik mahorat, monitoring, refleksiya.

KIRISH

Bugungi ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy faoliyatiga qo'yilayotgan talablar ta'lim mazmuni va metodlarining yangilanishi bilan bir qatorda rivojlanib bormoqda. Pedagogdan zamonaviy ta'lim texnologiyalarini bilish bilan birga, ularni aniq pedagogik vaziyatga mos ravishda qo'llash, o'quvchilarni qiziqtirish, ularning individual imkoniyatlarini aniqlash va

rivojlantirish, shuningdek, o'z kasbiy faoliyatini muntazam tahlil qilish talab etiladi. Shu nuqtayi nazardan pedagogik qobiliyat o'qituvchi faoliyatining muhim tarkibiy omillaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik faoliyatning samaradorligi o'qituvchining faqat nazariy bilimlari bilan belgilanmaydi. Bilimni amaliy vaziyatga tatbiq etish, o'quvchi bilan samarali muloqot o'rnatish, ta'lim jarayonini tashkil etish, yuzaga keladigan muammolarga mos yechim topish va o'z faoliyatini takomillashtirish qobiliyati ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli pedagogning kasbiy rivojlanishi uzluksiz jarayon sifatida qaralishi lozim.

Maqolaning maqsadi pedagogik qobiliyatning o'qituvchi kasbiy faoliyatidagi o'rnini aniqlash, pedagogning kasbiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni tizimlashtirish va o'z-o'zini rivojlantirish mexanizmlarining pedagogik faoliyat samaradorligiga ta'sirini nazariy jihatdan yoritishdan iborat.

METODOLOGIYA

Tadqiqot nazariy-tahliliy yondashuv asosida olib borildi. Manbada bayon qilingan pedagogik faoliyat, kasbiy rivojlanish, ilmiy-metodik kuzatuv va o'z-o'zini tarbiyalashga oid fikrlar mazmunan tahlil qilinib, ular o'zaro bog'liq jihatlariga ko'ra tizimlashtirildi. Tahlil jarayonida pedagogning kasbiy rivojlanishiga qo'yiladigan davlat va jamiyat talablari, pedagogning shaxsiy kasbiy ehtiyojlari hamda monitoring natijalari asosiy yo'nalishlar sifatida ajratildi. Shuningdek, o'z-o'zini bilish, o'z-o'zini dasturlash, o'zini harakatga undash, o'z-o'zini tarbiyalash, o'zini baholash va o'z faoliyatini boshqarish kabi mexanizmlar pedagogik faoliyat bilan bog'liq holda ko'rib chiqildi.

Metodologik jihatdan maqolada tahlil, umumlashtirish, tizimlashtirish va qiyosiy talqin usullaridan foydalanildi. Ushbu yondashuv pedagogik qobiliyatni alohida xususiyat emas, balki o'qituvchining kasbiy bilimlari, amaliy ko'nikmalari, shaxsiy faolligi va refleksiv faoliyati bilan bog'liq kompleks hodisa sifatida ko'rib chiqish imkonini berdi.

NATIJALAR

Tahlil natijalari pedagogik qobiliyatning o'qituvchi faoliyatida bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlarda namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Birinchidan, pedagog o'zgaruvchan ta'lim talablariga moslasha olishi va yangi pedagogik yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etishi zarur. Ikkinchidan, u o'quvchilarning ichki salohiyatini aniqlash va rivojlantirishga yo'naltirilgan faoliyatni tashkil etishi kerak. Uchinchidan, pedagog o'z kasbiy faoliyatining natijalarini muntazam kuzatib, aniqlangan muammolar asosida o'z rivojlanish yo'nalishini belgilashi lozim.

Pedagogning kasbiy rivojlanishida ilmiy-metodik kuzatuv muhim vosita sifatida ajralib turadi. Bunday kuzatuv davlat va jamiyat ehtiyojlari, pedagogning individual kasbiy ehtiyojlari hamda ta'lim jarayonining monitoring natijalarini o'rganishga tayanadi. Jumladan, pedagogik va metodik kengash xulosalari, attestatsiya natijalari, malaka oshirishdan keyingi faoliyat, ta'lim sifati monitoringi va o'quvchilarning yakuniy natijalari pedagogning rivojlanish ehtiyojlarini aniqlashga xizmat qilishi mumkin.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, pedagogik qobiliyatni rivojlantirish tashqi sharoitlar bilan bir qatorda o'qituvchining ichki faolligiga ham bog'liq. Pedagogik jamoa va maktab rahbariyatining qo'llab-quvvatlashi, kasbiy muhit hamda metodik imkoniyatlar tashqi omillarni tashkil etsa, o'z-o'zini bilish, o'z imkoniyatlarini baholash, maqsad belgilash va o'z faoliyatini boshqarish ichki omillar sifatida namoyon bo'ladi.

O'z-o'zini rivojlantirish jarayonida ilmiy-texnik va metodik adabiyotlarni o'rganish, amaliy muammolarni hal qilish, turli tajribalarni kuzatish, hayotiy va pedagogik vaziyatlarni oldindan tahlil qilish hamda o'z xatti-harakatlarini baholash kabi faoliyatlar muhimdir. Bular o'qituvchining kasbiy tajribasini boyitib, turli vaziyatlarda mustaqil va asoslangan qaror qabul qilish imkoniyatini kengaytiradi.

MUHOKAMA

Pedagogik qobiliyatni faqat tug'ma yoki o'zgarmas xususiyat sifatida talqin qilish yetarli emas. Manbada keltirilgan yondashuvlar uning kasbiy tajriba, o'z-o'zini tarbiyalash va metodik faoliyat orqali takomillashib borishini ko'rsatadi. Ayniqsa, o'qituvchining o'z kuchli va zaif tomonlarini anglay olishi keyingi kasbiy rivojlanish maqsadlarini to'g'ri belgilash uchun muhim shartdir.

Kasbiy faoliyatda o'zini-o'zi boshqarish va baholash mexanizmlaridan foydalanish pedagogga o'z faoliyatidagi kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini belgilash imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagogning ijodiy faolligi va ilg'or tajribalarni ommalashtirishga intilishi uning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Demak, pedagogik qobiliyat kasbiy bilim, metodik mahorat, kommunikativ va tashkiliy imkoniyatlar hamda refleksiv faoliyatning o'zaro uyg'unligi asosida shakllanadigan dinamik sifat sifatida qaralishi mumkin.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat aniqlandi: pedagogning individual rivojlanishi ta'lim muassasasidagi metodik muhitdan ajralgan holda kechmaydi. Pedagogning o'z ustida ishlashi uchun sharoit yaratilishi, ilmiy-metodik kuzatuvning muntazam tashkil etilishi va kasbiy ehtiyojlarning hisobga olinishi o'qituvchining rivojlanish jarayonini tizimli tusga keltiradi.

XULOSA

Pedagogik qobiliyat o'qituvchi kasbiy faoliyatining samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri bo'lib, u zamonaviy ta'lim sharoitida doimiy rivojlanishni talab qiladi. Tadqiqot tahlili pedagogik qobiliyatni rivojlantirish uchun o'qituvchining kasbiy ehtiyojlarini aniqlash, ilmiy-metodik kuzatuvni yo'lga qo'yish, monitoring natijalaridan foydalanish va o'z-o'zini rivojlantirish mexanizmlarini faollashtirish zarurligini ko'rsatdi.

Shuningdek, pedagogik qobiliyatning rivojlanishi faqat o'qituvchining individual sa'y-harakatlariga emas, balki ta'lim muassasasida yaratiladigan kasbiy va metodik muhitga ham bog'liq. Shu bois pedagogning o'z ustida

ishlashi uchun sharoit yaratish, ilg'or tajribalarni ommalashtirish, kasbiy ehtiyojlarni muntazam o'rganish va o'z faoliyatini baholashga yo'naltirilgan mexanizmlarni kuchaytirish pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOT

1. Ibragimov, A. A. (2020). Pedagogning individual ta'lim trayektoriyasini loyihalash va amalga oshirish metodikasi: Uslubiy qo'llanma. Samarqand viloyati XTXQTMOHM.
2. Pedagogning kasbiy rivojlanishi, ilmiy-metodik kuzatuv va o'z-o'zini rivojlantirishga oid materiallar. Tadqiqot uchun asos bo'lgan manba.